

Research Paper

Designing a Policy Research System in Data-Driven Governance

*Sahar Babaei¹

1. Assistant Professor, Faculty of Governance, University of Tehran, Tehran, Iran.

Use your device to scan and read the article online

Citation: Babaei,S.(2024). [Designing a Policy Research System in Data-Driven Governance (Persian)]. *Journal Strategic Studies of Public Policy*, 14(51), 10-32 .<https://doi.org/10.22034/sspp.2024.2026162.3597>

<https://doi.org/10.22034/sspp.2024.2026162.3597>

Received: 07 Apr 2024

Accepted: 10 Agu 2024

Available Online: 21 Sep 2024

Keywords:

Policy Research, Data-Oriented Governance, System, Governance, Policy

ABSTRACT

Data-driven governance advocates for the use of data in policymaking to effectively guide societal affairs. Policy research is a method that emphasizes the use of real data and multi-lateral analysis at various stages of policymaking, and its successful realization requires the effective functioning of all components of the policy research system. The aim of this study is to identify the main components of the policy research system to enhance the feasibility of its effective implementation. To this end, in addition to utilizing archival documents, semi-structured interviews were conducted with 16 academic and executive experts, and the main components of the policy research system were identified using thematic analysis. According to the research findings, the main components of the policy research system include inputs, processes, outputs, feedback, and actors. Inputs refer to human resources, financial resources, a clearly defined issue, and the policymaker, all of which must be timely integrated into the system for the policy research system to be established. The process of the policy research system pertains to the various evaluations carried out by policy research centers, which include pre-evaluation, evaluation during implementation, and post-evaluation. The outputs of the policy research system may comprise proposed policies resulting from pre-evaluation, recommendations to overcome implementation barriers, decisions regarding the continuation or amendment of executed policies, as well as lessons learned. The feedback from this system also refers to revisions in evaluation methods, data collection, indicators gathered, and required human resources that feed back into the inputs or processes. Three actors—supporters, implementers, and overseers—are introduced as the sustaining and driving agents of this system at different stages. Paying attention to the components, factors, and actors can lead to enhanced functionality of the policy research system and the realization of data-driven governance.

* **Corresponding Author:**

Sahar Babaei

Address: Faculty of Governance, University of Tehran, Tehran, Iran.

E-mail: sa.babaei@ut.ac.ir

مقاله پژوهشی طراحی نظام خطمشی پژوهی در حکمرانی داده‌محور

* سحر بابائی^۱

۱. استادیار، دانشکده حکمرانی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

چکیده

حکمرانی داده‌محور قائل به استفاده از داده‌ها در خطمشی‌گذاری برای هدایت اثربخش امور جامعه است. خطمشی‌پژوهی روشی است که بر استفاده از داده‌های واقعی و تحلیل چندجانبه در مراحل گوناگون خطمشی‌گذاری تأکید دارد و تحقق موفق آن، مستلزم عملکرد مؤثر تمام ارکان نظام خطمشی‌پژوهی است. هدف این پژوهش شناسایی ارکان اصلی نظام خطمشی-پژوهی به‌منظور افزایش امکان‌پذیری تحقق اجرای اثربخش آن است. بدین منظور ضمن استفاده از اسناد کتابخانه‌ای، به مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با ۱۶ خبره دانشگاهی و اجرایی پرداخته شد و با استفاده از روش تحلیل مضمون، ارکان اصلی نظام خطمشی‌پژوهی شناسایی شدند. مطابق با یافته‌های پژوهش، ارکان اصلی نظام خطمشی‌پژوهی عبارت از درون‌داده‌ها، فرایند، برون‌داده‌ها، بازخورد و بازیگران است. درون‌داده‌ها یعنی نیروی انسانی، منابع مالی، مسئله و خطمشی مشخص و کارفرما اگر به موقع وارد نظام نشوند، نظام خطمشی‌پژوهی شکل نمی‌گیرد. فرایند نظام خطمشی‌پژوهی به انواع ارزیابی انجام شده توسط مراکز خطمشی‌پژوهی یعنی ارزیابی پیشین، حین اجرا و پس از اجرا اشاره دارد. برون‌داد نظام خطمشی‌پژوهی می‌تواند خط-مشی پیشنهادی حاصل از ارزیابی پیشین، پیشنهاداتی برای رفع موانع اجرا، تصمیم برای ادامه یا اصلاح خطمشی اجرا شده و همچنین درس‌آموزی باشد. بازخوردهای این نظام نیز به اصلاحاتی در روش‌های ارزیابی، داده‌ها و شاخص‌های گردآوری شده و منابع انسانی مورد نیاز اشاره دارد که به درون‌داد یا فرایند وارد می‌شود. سه بازیگر حامی، مجری و متولی به‌عنوان قوام-بخش و محرک این نظام نیز در مراحل گوناگون نظام معرفی شده‌اند. توجه به در نظر گرفتن ارکان، مؤلفه‌ها و بازیگران می‌تواند منجر به نقش‌آفرینی بهتر نظام خطمشی‌پژوهی و تحقق حکمرانی داده‌محور شود.

تاریخ دریافت: ۱۹ فروردین ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش: ۲۰ مرداد ۱۴۰۳

تاریخ انتشار: ۳۱ شهریور ۱۴۰۳

کلیدواژه‌ها:

خطمشی‌پژوهی،
حکمرانی داده‌محور،
نظام، حکمرانی،
خطمشی

* نویسنده مسئول:

سحر بابائی

نشانی: دانشکده حکمرانی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

رایانامه: sa.babaei@ut.ac.ir

مقدمه

و توجه به الزامات متعدد آن، ارزیابی و پژوهش در مراحل گوناگون این فراگرد باید مدنظر قرار گیرد. برای پوشش کلیه مراحل فراگرد خطمشی‌گذاری، می‌توان سه نوع ارزیابی پیش از اجرای خطمشی، ارزیابی حین اجرای خطمشی و ارزیابی پس از اجرای خطمشی را در نظر گرفت (فریس، ۲۰۱۵؛ فهنکروگ^۵ و همکاران، ۲۰۰۲؛ پاردن^۶ و همکاران، ۲۰۰۱؛ بابائی و توکلی، ۱۳۹۴).

در ارزیابی پیشین به بررسی دقیق مسئله و نگاه همه جانبه به آن، شناسایی راه‌حل‌های گوناگون و ارزیابی همه جانبه با شاخص‌های از پیش تعیین شده پرداخته خواهد شد. در پایش به بررسی پیشروی خطمشی در مسیر درست، درک صحیح مجریان و مراقبت خطمشی‌گذاران از اجرای خطمشی پرداخته شده و در ارزیابی پسین خطمشی، پس از بروز نتایج خطمشی به بررسی شاخص‌های مشخص دستیابی به اهداف و حل مسئله به‌منظور تصمیم‌گیری‌های آتی پرداخته می‌شود. اگر هر یک از این ارزیابی‌ها به درستی انجام نشود، امکان انحراف در شناسایی مسئله، انحراف در درک خطمشی و اجرای ناصحیح و عدم خاتمه به موقع و یا خاتمه زودهنگام به دلیل ارزیابی‌های ذهنی غیرموتق‌ذینفعان گوناگون خطمشی وجود دارد. شناسایی ابعاد، نکات، اصول و مراحل دقیق هر یک از انواع ارزیابی، به نحوی که خطمشی‌گذاری داده‌محور محقق شود، از اهمیت بسیاری برخوردار است. آنچه که در پژوهش‌های مشابه به خوبی مورد توجه قرار نگرفته، احصاء این موارد برای هر یک از انواع ارزیابی است. به‌منظور عملکرد موفق سیستم حکمرانی و توجه به انواع ارزیابی، باید بازیگران این سیستم به درستی

حکمرانی توانایی اداره جامعه از طریق تعامل اثربخش دولت با بخش‌های دیگر است (بابائی و همکاران، ۱۴۰۳). اداره جامعه به‌منظور حل مسائل و چالش‌ها در راستای دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده، صورت می‌گیرد. به‌محض اینکه هر یک از مسائل و چالش‌ها در دستور کار حاکمیت (نهادهای خطمشی‌گذار) قرار می‌گیرد، یک خطمشی برای رفع مسئله و با اهداف مشخص اتخاذ می‌شود. خطمشی اتخاذ شده و اجرا شده پس از مدتی خاتمه می‌یابد و مسائل جدیدی بروز می‌کند یا آنکه فرصت‌های جدیدی پدیدار می‌شود و لذا مجدد به شناسایی مسئله ریشه‌ای برای خطمشی‌گذاری آتی پرداخته خواهد شد. لذا می‌توان چرخه‌ای را شامل شناسایی مشکل، تعریف مسئله، دستورگذاری، انتخاب خطمشی، اجرا، ارزشیابی و خاتمه خطمشی در نظر گرفت (فریس^۱، ۲۰۱۵؛ هاولت^۲ و همکاران، ۲۰۰۹؛ دان^۳، ۲۰۱۱؛ پتون^۴، ۲۰۱۳؛ پورعزت و بابائی، ۱۴۰۰). از آنجا که رشد و توسعه یک جامعه ارتباط محکمی با خطمشی‌های آن دارد، می‌توان گفت در صورتی که سطح حکمرانی کارکرد خطمشی‌گذاری خود را به‌صورت صحیح انجام دهد، یکی از مهم‌ترین زمینه‌های رشد و توسعه جامعه فراهم می‌شود. الزامات متعددی منجر به تحقق خطمشی‌گذاری خوب در جامعه و لذا رشد و پیشرفت آن می‌شود؛ به‌عنوان یکی از این الزامات می‌توان به توجه به ارزش‌های بنیادین و عینی یک ملت در وضع خطمشی‌ها (حاجیان، ۱۳۹۸) اشاره کرد. برای اطمینان از تحقق خطمشی‌گذاری خوب،

1. Ferris
2. Howlett
3. Dunn
4. Patton

5. Fahrenkrog
6. Purdon

شامل توسعه، اجرا و ارزیابی خطمشی‌ها از طریق نقش‌آفرینی صحیح بازیگران برای هدایت مؤثر جامعه است. ادغام فناوری‌های کلان داده و هوش مصنوعی در سیستم‌های خطمشی، عملکردهایی مانند تطبیق دقیق، طبقه‌بندی سیستم و تجزیه و تحلیل جامع را امکان‌پذیر می‌کند و سیستم‌های مدیریت ارزیابی خطمشی را بهبود می‌بخشد (جنگران^{۱۳} و همکاران، ۲۰۲۲).

از آنجمله که نگاه به خطمشی‌پژوهی به‌مثابه یک سیستم و توجه به تمام مؤلفه‌های آن موضوعی است که می‌تواند منجر به اثربخشی خطمشی‌پژوهی‌ها در حکمرانی شود و این موضوعی است که تاکنون به آن پرداخته نشده است، هدف این پژوهش واکاوی سیستم خطمشی‌پژوهی و شناسایی ابعاد آن است.

سیستمی دیدن خطمشی‌پژوهی منجر به شناخت خلأهای عملیاتی در تحقق حکمرانی داده‌محور، توجه به روابط زمانی و علی میان ارکان خطمشی‌پژوهی و شناسایی علل اثربخشی پایین گزارشات خطمشی‌پژوهی در جامعه می‌شود. این موارد تاکنون به‌صورت هم‌افزا در یک تحقیق مورد توجه قرار نگرفته و با توجه به اهمیت آنها در تحقق مطلوب حکمرانی، خلأ تحقیقاتی آنها ملموس است. لذا در ادامه ضمن مروری بر ادبیات حکمرانی، حکمرانی داده‌محور و خطمشی‌پژوهی، تلاش می‌شود که مؤلفه‌های اساسی ارکان نظام خطمشی‌پژوهی و روابط میان آنها از طریق مصاحبه با خبرگان شناسایی شود.

مبانی نظری

حکمرانی داده‌محور

حکمرانی از جمله مفاهیمی است که دارای تعریفی

13. Gengran

شناسایی شده و نقش خود را ایفا کنند. درواقع این فرایند نیازمند بازیگرانی برای ایفای نقش جهت تحقق اهداف سیستم خطمشی‌پژوهی و در کل سیستم حکمرانی است (بریس^۷، ۲۰۱۲).

استفاده از داده‌ها در خطمشی‌پژوهی برای پیشبرد تحقیقات و پیشرفت اجتماعی بسیار مهم است (ایسنا^۸ و همکاران، ۲۰۲۲). برای مثال استفاده از داده‌های بزرگ در پژوهش‌های مرتبط با خطمشی مهاجرت می‌تواند بینش‌های ارزشمندی را در مورد درک الگوهای مهاجرت، مداخلات هدفمند، و حمایت از خطمشی‌گذاری مبتنی بر شواهد ارائه دهد (فرانکلینوس^۹ و همکاران، ۲۰۲۱). بکارگیری داده‌های تحقیقاتی برتر در خطمشی‌گذاری بوروکراتیک می‌تواند به شناسایی دقیق مشکلات و طراحی گزینه‌های خطمشی نوآورانه و مؤثر منجر شود (ایسنا و همکاران، ۲۰۲۲).

مطالعات زیادی درخصوص خطمشی، خطمشی‌پژوهی و فواید و الزامات آن انجام شده است (قلی‌پور و همکاران، ۱۳۹۴؛ امیری فرح آبادی، ۱۳۹۵؛ اصلی‌پور و همکاران، ۱۴۰۰؛ عطارپور^{۱۰} و همکاران، ۲۰۲۴؛ بورچ و هنریج^{۱۱}، ۲۰۱۶؛ کیم^{۱۲}، ۲۰۱۸)؛ اما هیچ‌یک از این پژوهش‌ها، خطمشی‌پژوهی را به‌مثابه یک سیستم پویا با در نظر گرفتن عناصر هر یک از مؤلفه‌های سیستم و روابط میان آنها در نظر نگرفته‌اند. سیستمی دیدن خطمشی‌پژوهی یعنی تضمین عملکرد آن، و تحقق عملکرد مؤثر خطمشی‌پژوهی یعنی تحقق حکمرانی داده‌محور. خطمشی‌پژوهی به‌عنوان یک سیستم

7. Bryce
8. Isna
9. Franklins
10. Attarpour
11. Burch & Heinrich
12. Kim

انتخاب شده است (اسکالوک^{۱۷}، ۲۰۰۲). برخی نیز خطمشی را اصول یا قواعدی برای تصمیم‌گیری و دستیابی به پیامدهای منطقی و رویه‌ای برای اجرا می‌دانند (آندرسون^{۱۸}، ۲۰۰۵). در تعریفی دیگر خطمشی به معنای اتخاذ تصمیمی توسط مقامات با هدف ایجاد تغییر در یک موقعیت یا در یک رفتار، به‌منظور بهبود در رفاه، نظم، توسعه و موفقیت یک دولت یا یک سازمان دانسته شده است (قوی‌فکر^{۱۹}، ۲۰۱۳).

خطمشی‌گذاری فرآیندی چند وجهی است که به مثابه مهم‌ترین نقش حکمرانی، برای توسعه و رفاه اجتماعی ضروری است و شامل ایجاد و اجرای قوانین، مقررات و برنامه‌ها برای رسیدگی به چالش‌های پیچیده است (عزیز^{۲۰} و همکاران، ۲۰۲۳). حل چالش‌های پیچیده نیاز به حجم وسیعی از داده به‌منظور بررسی ابعاد گوناگون موضوع و بررسی روند تغییرات در طول زمان دارد. به‌منظور ارزیابی دقیق و همه‌جانبه موضوعات برای خطمشی‌گذاری و کاربردی سازی نتایج تحقیقات خطمشی‌گذاری، از خطمشی پژوهی استفاده می‌شود.

خطمشی پژوهی یک پژوهش سیستماتیک با هدف پرداختن به مسائل عملی سازمانی یا عمومی با ارائه راه‌حل‌های مبتنی بر شواهد برای خطمشی‌گذاران است و شامل تجزیه و تحلیل مشکلات، تولید ایده‌های جدید و ارزیابی راه‌حل‌های بالقوه با استفاده از پارادایمهای کمی و کیفی است (کرمی و کریمی^{۲۱}، ۲۰۱۹). خطمشی پژوهی برای درک چگونگی اجرای خطمشی‌ها، چالش‌هایی که در

شفاف و مورد توافق میان صاحب‌نظران است. به‌صورت کلی می‌توان گفت که حکمرانی مفهومی چند وجهی است که شامل مدیریت و کنترل سازمان‌ها، اعم از دولتی و خصوصی، برای اطمینان از پاسخگویی، شفافیت و تصمیم‌گیری مؤثر است (ماهانتی^{۲۲}، ۲۰۲۱؛ سینگ^{۲۳}، ۲۰۲۳). حکمرانی شامل ایجاد ساختارها، قوانین، خطمشی‌ها و توافقات بین ذینفعان است تا جامعه را به سمت اهداف خود هدایت کند. حکمرانی خوب برای پیشرفت اجتماعی ضروری است، زیرا بر ارائه خدمات عمومی تأثیر می‌گذارد، اعتماد به دولت را تقویت می‌کند و به عدالت اجتماعی کمک می‌کند (سینگ، ۲۰۲۳).

از جمله رویکردهایی که باعث ارتقاء عملکرد حکمرانی می‌شود، حکمرانی داده‌محور است که به مفهوم استفاده از ابزارهای داده برای بهبود فرآیندهای تصمیم‌گیری در نهادهای عمومی با هدف افزایش مسئولیت‌پذیری و کارایی است. این مفهوم در زمینه‌های گوناگونی در حکمرانی کاربرد دارد، مانند برنامه نظارت بر خطمشی‌های حفاظت از کشاورزی و محیط زیست ایالات متحده (CSP)، که بودجه را بر اساس الگوریتم‌های امتیازدهی محیطی تخصیص می‌دهد (گوش^{۲۴}، ۲۰۲۳).

خطمشی پژوهی

حکمرانی در ایفای مهم‌ترین نقش خود یعنی خطمشی‌گذاری برای حل مسائل و دستیابی به اهداف، نیازمند استفاده از داده‌های واقعی است تا حکمرانی داده‌محور محقق شود. برخی خطمشی را یک روش اقدام می‌دانند که از میان تعدادی گزینه برای راهنمایی و تعیین تصمیمات حال و آینده،

17. Schalock
18. Chris Anderson
19. Ghavifekr
20. Aziz
21. Karami & Karimi

14. Mahanti
15. Singh
16. Ghosh

ارتباطی خط‌مشی‌گذاران و خط‌مشی‌پژوهان در فرایند خط‌مشی‌پژوهی پرداخته‌اند. اما این پژوهش هنور به‌صورت سیستمی به موضوع نگاه نکرده و ارکان اصلی و بازیگران عرصه خط‌مشی‌پژوهی و نقشی که هر یک در فرایند خط‌مشی‌پژوهی برعهده دارند را مورد توجه قرار نداده است.

امامی میبیدی و اشتریان (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان «طراحی نظام ارزیابی سیاست‌های عمومی در جمهوری اسلامی ایران» به شناسایی بازیگران نظام ارزیابی خط‌مشی در ایران و تبیین مولفه‌های مدل نهادی ارزیابی خط‌مشی در چهار بعد وظیفه قانونی، هدف ارزیابی، ویژگی‌های خط‌مشی، و ماهیت خط‌مشی برای هر بازیگر پرداختند. بازیگران نظام ارزیابی در جمهوری اسلامی ایران براساس نتایج این پژوهش عبارتند از: معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور، مرکز پژوهش‌های مجلس (برای مجلس)، دیوان محاسبات کشور، مجمع تشخیص مصلحت نظام، نهادهای خصوصی.

قلیپور و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «طراحی الگویی جهت ارزیابی سیاست‌پژوهی»، شاخص‌هایی را جهت ارتقاء سطح کیفی نتایج خط‌مشی‌پژوهی معرفی کرده‌اند. در این پژوهش جهت ارتقاء کیفیت گزارش‌های خط‌مشی‌پژوهی پنج مؤلفه برقراری ارتباط با فضای موضوع، یکپارچگی درونی و بیرونی، انجام علمی و صحیح تحقیق، انتقال مناسب نتایج و جریانسازی آن، حضور در سراسر فرایند پژوهش تا اجرا مطرح شده است. اما در این پژوهش به اهمیت سیستمی دیدن خط‌مشی‌پژوهی و نقش بازیگران در انجام موفق آن اشاره‌ای نشده است.

اصلی‌پور و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «تحلیلی بر عوامل مؤثر بر خط‌مشی‌پژوهی مبتنی

طول اجرا با آن مواجه می‌شوند و تأثیر عوامل زمینه‌ای بر اثربخشی خط‌مشی‌ها بسیار مهم است (نیلسن و کایرنی^{۲۲}، ۲۰۲۰). برای افزایش استفاده از دانش در خط‌مشی‌گذاری، همسویی بین محققان و خط‌مشی‌گذاران ضروری است، که مستلزم تلاش مستمر و درک روشنی از مسائل فرآیند در پروژه‌های تحقیقاتی است (هگر^{۲۳} و همکاران، ۲۰۱۵). خط‌مشی‌پژوهی یک زمینه دانشگاهی به سرعت در حال تحول با سیستم نظری و روش‌شناختی خاص خود است که به طور قابل توجهی به استفاده از داده در تصمیم‌گیری و توسعه خط‌مشی مبتنی بر شواهد کمک می‌کند (یانگ و سو^{۲۴}، ۲۰۱۷).

آنچه که از این تعاریف برداشت می‌شود این است که خط‌مشی‌پژوهی یک تحلیل نظری که توسط افراد آکادمیک صورت می‌گیرد و از واقعیات عمل فاصله دارد، نیست، بلکه روشی است که تلاش می‌کند با استفاده از داده‌های واقعی و پژوهش‌های عمیق، هر مرحله از خط‌مشی‌گذاری را از جنبه‌های مختلف مورد بررسی قرار دهد تا بتواند به ریشه مسائل عمومی در جامعه پی ببرد و بهترین پیشنهادات اصلاحی را مطرح کند. لذا خط‌مشی‌پژوهی که تأکید بر استفاده از داده برای افزایش اثربخشی تحلیل و ارزشیابی خط‌مشی دارد، نقش مؤثری در حکمرانی داده‌محور ایفا می‌کند.

پیشینه پژوهش

امیری فرح‌آبادی و همکاران (۱۳۹۵) نیز در پژوهش دیگری با عنوان «آسیب‌شناسی فرایند سیاست‌پژوهی در نظام آموزش عالی ایران» به عوامل ساختاری، کارکردی، محیطی، تعاملی و

22. Nilsen & Cairney

23. Hegger

24. Yang & Su

خط‌مشی‌گذار، آنها را وادار به تعامل با محققان به‌منظور استفاده از گزارشات آنها نمایند.

خوبرو و ابراهیمی (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «عوامل کلیدی موفقیت در خط‌مشی‌گذاری بخش خدمات عمومی ایران» مولفه‌های کلیدی موفقیت خط‌مشی‌های عمومی را برشمرده و شناسایی و نظرسنجی از مشاوران و نخبگان را در بهبود خط‌مشی‌گذاری مورد تاکید قرار داده‌اند.

دورتا-گونزالز و همکاران (۲۰۲۴) در پژوهشی با عنوان «تاثیر علمی و اجتماعی خط‌مشی‌پژوهی: یک مطالعه تجربی بزرگ مقیاس از برخی عوامل توضیحی با استفاده از آلت‌متریک^{۲۵} و اوورتون^{۲۶}» به بررسی عوامل مؤثر بر بکارگیری نتایج خط‌مشی‌پژوهی - که در پایگاه‌های علمی منتشر می‌شوند- توسط خط‌مشی‌گذاران پرداخته است. یافته‌های این پژوهش بر نقش حیاتی کانال‌های ارتباط علمی مانند رسانه‌های خبری و رسانه‌های اجتماعی در پر کردن شکاف بین پژوهش و خط‌مشی‌گذاری تاکید می‌کنند. این پژوهش تاکید می‌کند که ارتباط دهندگان علم^{۲۷} می‌توانند نقش مهمی در ترجمه تحقیقات برای خط‌مشی‌گذاران و تقویت گفتگو بین جوامع علمی و خط‌مشی‌گذار ایفا کنند.

روش‌شناسی پژوهش

با توجه به اینکه در این پژوهش تلاش می‌شود که مولفه‌های طراحی نظام خط‌مشی‌پژوهی برای ارتقاء عملکرد حکمرانی مشخص شود، لذا این پژوهش از حیث هدف از نوع کاربردی است. داده‌های مورد نیاز

بر رویکرد مدلسازی ساختار، خط‌مشی‌پژوهی را به‌عنوان یکی از اساسی‌ترین مراحل خط‌مشی‌گذاری دانسته که با هدف نزدیک‌کردن عمل خط‌مشی‌گذاران به دانش رشته خط‌مشی‌گذاری انجام می‌شود. در این پژوهش یک مدل چهار سطحی را به‌عنوان عوامل مؤثر بر خط‌مشی‌پژوهی معرفی کرده که عبارتند از: گروه‌های ذینفوذ بانفوذ، ایراد در آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، ابهام در اولویت‌دهی به طرح یا لایحه، منفعت‌گرایی برخی نمایندگان، سلايق سياسي نمايندگان، رویکرد دانای کل نمایندگان، تفاوت در نوع دیدگاه مرکز پژوهش‌های مجلس.

امامی میبیدی (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «اصول عام ارزیابی نظام‌های ارزیابی سیاست»، ارزیابی خط‌مشی را به‌عنوان یک نظام متصور شده و به معرفی بازیگران این نظام تحت عنوان حامی، متولی ارزیابی، و مجری ارزیابی پرداخته است. برای اجرایی شدن نظام ارزیابی‌ها در سازمان، این سه بازیگر مهم باید نقش‌آفرینی کنند، زیرا بدون وجود آنها امکان اجرایی شدن صحیح و بدون چالش ارزیابی وجود نخواهد داشت. این سه بازیگر در کنار یکدیگر به تحقق هر چه مطلوب تر این نظام کمک می‌کنند.

کشتکار رجبی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «مدل بکارگیری سیاست‌پژوهی در حوزه سیاست‌گذاری عمومی: مطالعه موردی بخش مسکن» به بررسی بکارگیری نتایج خط‌مشی‌پژوهی در عمل پرداخت و مشخص شد که شیوه انجام تحقیق و سایر ویژگی‌های آن به همراه دیدگاه خط‌مشی‌گذار به مقوله تحقیق، بیشترین تاثیر را در تحریک خط‌مشی‌گذار به استفاده از نتایج خط‌مشی‌پژوهی دارند. ذینفعان خط‌مشی نیز می‌توانند از طریق مطالبه‌گری از سازمان‌های

25. Altmetric

26. Overton

27. Science communicators

جدول ۱ - مشخصات مصاحبه‌شوندگان

ردیف	پست مصاحبه‌شونده	تعداد (نفر)	زمان مصاحبه
۱	مدیران سازمانی	۴	۱۵۷ دقیقه
۲	کارشناسان سازمانی	۳	۱۸۳ دقیقه
۳	اساتید دانشگاهی (استادیار، دانشیار و استاد)	۵	۳۱۵ دقیقه
۴	پژوهشگران اندیشکده‌ای	۴	۲۵۴ دقیقه

۱۵ مورد بود که ۱۳ مورد از آنها مشابه بودند. لذا مقدار شاخص کاپا در این پژوهش $0/۶۷۹$ می‌باشد و از آنجا که ضریب کاپا بالای $0/۶$ نشان از پایایی پژوهش دارد، می‌توان گفت که این پژوهش از پایایی مناسبی برخوردار است.

بحث در خصوص یافته‌ها

همانگونه که ذکر شد با ۱۶ نفر از خبرگان دانشگاهی و اجرایی که به نوعی در زمینه حکمرانی داده‌محور و خط‌مشی‌پژوهی فعالیت داشته‌اند مصاحبه‌هایی صورت گرفت و از طریق تحلیل مضمون، به تحلیل یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها پرداخته شد. مفاهیم استخراج شده، تم‌ها و مقوله‌های استخراجی به صورت جدول ۲ احصاء شد که نشان‌دهنده ابعاد اصلی نظام خط‌مشی‌پژوهی به‌منظور تحقق حکمرانی داده‌محور است.

با توجه به اینکه هر سیستمی از چهار رکن اصلی درون داد، فرایند، برون‌داد، و بازخورد تشکیل می‌شود و همچنین بازیگران آن نظام نقش مهمی در تحقق صحیح ارکان آن نظام دارند، دسته‌بندی مفاهیم و تم‌ها به سمت مقوله‌بندی مبتنی بر این ارکان ۵ گانه پیش رفت. در ادامه تلاش می‌شود توضیحی در خصوص هر یک از تم‌ها و مقولات استخراج شده ارائه کرد.

این پژوهش از نوع مطالعات کتابخانه‌ای و مصاحبه با خبرگان می‌باشد که جامعه خبرگان این پژوهش مشتمل بر مدیران ارشد و میانی و کارکنان سازمان‌های دولتی، پژوهشگران اندیشکده‌ای و خبرگان دانشگاهی است که در حوزه حکمرانی داده‌محور به صورت تخصصی فعالیت‌های داشته‌اند. مصاحبه‌ها به صورت گلوله برفی تا زمان رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت که در نهایت با ۱۶ مصاحبه صورت گرفته، اشباع نظری حاصل شد. مشخصات افراد مصاحبه‌شونده در قالب جدول ۱ ارائه شده است.

به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌های مصاحبه از روش تحلیل مضمون بهره گرفته شده است و قلمرو موضوعی تحقیق، ارزیابی خط‌مشی و خط‌مشی‌پژوهی بوده و قلمرو زمانی آن سال ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ می‌باشد. به‌منظور انجام روایی پژوهش نیز تلاش شد که در نشست با حضور ۱۶ نفر از خبرگان نتایج پژوهش و تم‌ها و مقوله‌های استخراج شده مورد بررسی قرار گیرد و در این نشست تمام ابعاد مورد تایید قرار گرفت. همچنین به‌منظور بررسی پایایی پژوهش، متن مصاحبه‌ها در اختیار یک دانشجوی دکتری قرار داده شد. تم‌های استخراج شده توسط محقق (به جز در مبحث بازیگران) ۱۷ مورد می‌باشد و تم‌های استخراج شده توسط دانشجوی دکتری

جدول ۲. تحلیل مصاحبه‌ها

مقوله	تم	مفهوم	کد مصاحبه شونده	
ورودی نظام ارزیابی خدمتی	سفارش ارزیابی از خدمتی گذار یا جامعه	سفارش ارزیابی از خدمتی گذار پیش نیاز اجرای نظام	E2,E5,E7	
		تقاضای ارزیابی از سوی جامعه	E5,E7,E11	
	نیروی انسانی با مهارت‌ها و تخصص‌های مورد نیاز	تعهد نیروی انسانی در گردآوری داده‌های موثق	E3,E8,E13	
		مهارت نیروی انسانی در گردآوری داده‌ها	E6,E	
		نیروی انسانی با درک سیستمی	E12,E5	
	سرمایه مالی	سرمایه مالی برای تجهیزیات	سرمایه مالی برای تهیه تجهیزیات	E1,E14
			سرمایه مالی برای نیروی انسانی	E2,E4
		مشخص کردن خدمتی، مسئله، اهداف و نوع ارزیابی مورد نیاز	مشخص شدن دقیق مسئله	E10,E11,E15
	مشخص شدن هدف ارزیابی		E12,E8	
	مشخص شدن نوع ارزیابی		E3,E4,E8	
فرایند نظام خدمتی پژوهی	ارزیابی پیشین	شناسایی دقیق مسئله به صورت داده‌محور (بررسی شاخص‌ها و ذهنیت‌ها)	E2,E6	
		شناسایی گزینه‌ها	E14	
		شناسایی معیارهای ارزیابی	E4,E5,E9	
	ارزیابی حین اجرا	ارزیابی گزینه‌ها مبتنی بر داده و انتخاب خدمتی برتر	E5,E8	
		ارزیابی توافق میان مجریان	E2,E7	
		ارزیابی درک صحیح مجریان	E1,E4,E9	
		ارزیابی تسلط مجریان بر اجرای صحیح	E3,E6	
		ارزیابی محقق شدن الزامات مالی و انسانی و فناوریانه اجرای خدمتی	E3,E6,E9	
		ارزیابی تعارض خدمتی با خدمتی‌های موازی وضع شده	E1,E3,E13	
		ارزیابی خلأ خدمتی و نیاز به رفع خلأ در بسته خدمتی مربوطه	E3,E10,E11	
ارزیابی پسین	ارزیابی خروجی‌های کوتاه مدت مبتنی بر داده‌های واقعی	E2,E6		
	ارزیابی پیامدهای مستقیم و غیرمستقیم میان مدت مبتنی بر داده‌های واقعی	E3,E7,E8		
	ارزیابی اثرات مستقیم و غیرمستقیم بلندمدت مبتنی بر داده‌های واقعی	E4,E11,E15		

مقوله	تم	مفهوم	کد مصاحبه شونده
بروز داد نظام خطمشی پژوهی	خطمشی انتخاب شده از ارزیابی پیشین	خطمشی انتخاب شده	E11,E14
		تعیین خروجی‌ها، پیامدها و اثرات خطمشی	E2,E6,E9
		تبیین موانع اجرایی و ارائه راهکارهای رفع موانع	E2,E7
	پیشنهاداتی برای رفع موانع اجرای خطمشی	خطمشی‌های موازی مورد نیاز	E3,E7,E12
		حذف خطمشی‌های متعارض	E1,E6
		پیشنهادات رفع موانع انسانی	E2,E8
	تصمیم برای شیوه ادامه خطمشی در ارزیابی پسین	پیشنهادات رفع موانع زیرساختی و مالی	E5,E9,E15
		تصمیم به ادامه خطمشی	E1,E2,E8
		تصمیم به اصلاح خطمشی	E1,E8,E13
		تصمیم به خاتمه خطمشی	E7,E9,E14
درس‌آموزی و انتشار نتایج	انتشار نتایج در سطح جامعه با حفظ محرمانگی	E2,E4,E7	
بخش‌دار در نظام خطمشی پژوهی	اصلاح بودجه مصرفی	اصلاح بودجه مصرفی برای هر نوع ارزیابی به مرور زمان	E14
	تصمیم به توسعه نیروی انسانی	نیاز به یادگیری مهارت‌های جدید	E13,E15
		نیاز به تخصص‌های دانشی جدید	E13,E15
	تصمیم به دیدن مشکل و مسائل از ابعاد دیگری	دقیق و ریشه‌ای نبودن مسائل تعریف شده	E10,E11
		نیاز به تغییر نگرش‌ها در تعریف مسائل	E10,E12
	تصمیم به استفاده از روش‌های دیگری برای ارزیابی	نامناسب بودن روش‌های ارزیابی فعلی	E2
		ناتوانی در اجرای دقیق روش ارزیابی فعلی	E3,E4,E16
	تصمیم به گردآوری داده‌ها از منابع دیگری	نامناسب بودن داده‌های مورد استفاده فعلی	E3,E5,E15
		ناتوانی در گردآوری داده‌های موثق	E3,E8mE14
	تصمیم به اندازه‌گیری شاخص‌های دیگری	نامناسب بودن شاخص‌های مورد استفاده فعلی	E3,E8,E9
ناتوانی در اندازه‌گیری شاخص‌های منتخب		E1,E3mE12	

مقوله	تم	مفهوم	کد مصاحبه شونده
بازنگران نظام خطمشی پژوهی	حلمی	حمایت معنوی از شکل‌گیری مراکز خطمشی پژوهی	E3,E8,E9,E12
		استفاده از نتایج خطمشی پژوهی	E1,E5,E7,E16
		ارائه سفارش کار به مراکز خطمشی پژوهی	
		تامین بخشی از منابع مالی و انسانی مورد نیاز	E12,E14
	متولی	وضع قوانین و مقررات برای استفاده از نتایج خطمشی پژوهی توسط خطمشی‌گذاران	E2,E16
		تلاش برای همراه‌سازی و همکاری سایر ذینفعان با مجریان نظام خطمشی پژوهی	E1,E4,E9,E11
		تقویت و توسعه مراکز خطمشی پژوهی	E2,E4,E16
		مطالبه پاسخگویی از مسببین شکست خطمشی‌ها در پی نتایج خطمشی پژوهی	E5,E7,E14
مجری		تدوین استانداردها و شاخص‌های ارزیابی	E6,E9,E10
		مجری گردآوری داده‌ها	E4,E7,E12,E13
		تعیین مقادیر شاخص‌ها	E3,E8ME15
		انجام ارزیابی‌های پیشین، حین اجرا و پسین	E6,E12
		ارائه و انتشار گزارش‌ها به کارفرما یا در سطح جامعه	E2,E9

خطمشی پژوهی برای ارزیابی یک خطمشی زمانی فعال می‌شود که سفارشی از سوی خطمشی‌گذار یا جامعه مبنی بر ارزیابی یک مسئله یا خطمشی وجود داشته باشد و در واقع نقطه شروع هر ارزیابی را می‌توان سفارش ارزیابی عنوان کرد. همچنین نظام ارزیابی نیازمند انسان‌هایی متعهد به گردآوری داده‌های موثق، دارای مهارت بالا در گردآوری داده‌ها و با درک سیستمی بالا می‌باشد. این نیروی انسانی باید مستقل از سطح خطمشی‌گذار

ورودی نظام خطمشی پژوهی: درونداد نظام خطمشی پژوهی را می‌توان مشتعل بر چهار ورودی اصلی سفارش ارزیابی از خطمشی‌گذار یا جامعه، نیروی انسانی که در این نظام می‌توانند نقش آفرینی کنند، سرمایه مالی که تضمین‌کننده اجرای نظام خطمشی پژوهی بوده و همچنین مسئله و خطمشی که قرار است مورد ارزیابی قرار گیرد، در نظر گرفت. منظور از سفارش ارزیابی این است که یک نظام

دوم مستلزم تغییر شکل خلاقانه می‌باشد (پتون و همکاران، ۲۰۱۳، ص ۲۲۰). گام دوم شناسایی معیارهای ارزیابی است که تلاش می‌شود معیارهایی در زمینه‌های مختلف امکان‌پذیری فنی و اقتصادی و همراه‌سازی ذینفعان مدنظر قرار گیرد. سپس باید با استفاده از روش‌های گوناگون ارزیابی همچون آینده‌نگاری، شبیه‌سازی، مدل‌های هزینه منفعت، نگاهت ذهنی و نظایر آن به ارزیابی گزینه براساس معیارهای شناسایی شده پرداخته شود و در نهایت گزینه مطلوب انتخاب شود.

اگر درون‌داد نظام خط‌مشی‌پژوهی، نیازمند فرایندی به‌منظور ارزیابی حین اجرای خط‌مشی باشد، باید مواردی نظیر ارزیابی توافق میان مجریان، بررسی درک صحیح مجریان از خط‌مشی وضع شده، ارزیابی تسلط و توانایی مجریان بر اجرای صحیح خط‌مشی، بررسی تحقق الزامات اجرای خط‌مشی نظیر الزامات مالی و انسانی و فناوریانه، بررسی تعارض و سازگاری خط‌مشی با سایر خط‌مشی‌های وضع شده، و همچنین بررسی خلأهای خط‌مشی در بسته خط‌مشی مربوطه مدنظر قرار گیرد. باید توجه کرد که اجرای خط‌مشی، برای عینیت پیدا کردن و پیش‌بینی اقدام‌های لازم اغلب به کارکنان خدمات کشوری و مدیران اداری وابسته است. با وجود این، بازیگران غیردولتی، به‌عنوان بخشی از زیرنظام خط‌مشی نیز در فعالیتهای اجرایی درگیر هستند (هاولت و همکاران، ۱۳۹۴، ص ۲۸۷). لذا بازیگران متعددی امکان دخالت در اجرای خط‌مشی را دارند و دولت به‌منظور تحقق نیات خود و رسیدن به آثار مطلوب دلخواه و عدم تحریف از سوی این بازیگران، نیازمند توجه به اجرای صحیح و ارزیابی به موقع اجرای خط‌مشی می‌باشد.

درنهایت اگر درون‌داد نظام خط‌مشی‌پژوهی یعنی

باشد. از جمله ورودی‌های مهم دیگر، سرمایه مالی برای اجرای سیستم است، چرا که نیروی انسانی و تجهیزات گردآوری و تحلیل داده‌ها و نهادهای مورد نیاز ارزیابی، برای ادامه فعالیت نیازمند صرف هزینه هستند. خط‌مشی، طرح، برنامه و رویکردی که قرار است ارزیابی شود، اصلیت‌ترین ورودی نظام ارزیابی است. پس از تعیین خط‌مشی باید مسئله، نیاز، چالش یا فرصتی که خط‌مشی برای آن طراحی شده و اهدافی که از ابتدای طراحی مدنظر خط‌مشی‌گذاران بوده، نیز مشخص شده و به‌عنوان ورودی وارد فرایند ارزیابی شود.

فرایند نظام خط‌مشی‌پژوهی: با توجه به درون‌دادهایی که به نظام خط‌مشی‌پژوهی وارد می‌شود، فرایند این نظام می‌تواند بر تحلیل خط‌مشی (ارزیابی پیشین)، پایش خط‌مشی (ارزیابی حین اجرا) و ارزشیابی خط‌مشی (ارزیابی پسین) متمرکز شود.

در ارزیابی پیشین، باید اقدامات مختلفی برای تعیین بهترین سیاست صورت گیرد. در این زمینه اولین گام شناسایی گزینه‌های مختلف حل مسئله می‌باشد که این گزینه‌ها می‌توانند گزینه‌های تجربه شده در سایر نهادها و یا خلق گزینه‌های جدید باشد. درواقع این موضوع به فرایند تولید انتخاب‌ها اشاره دارد که باید درباره یک مسئله عمومی انجام شود و درواقع کشف انتخاب‌ها یا مجموعه اقدامات در دسترس، برای مواجهه با مسئله می‌باشد (جونز، ۱۹۸۴، ص ۷۸). جستجوی گزینه زمانی پربار است که از طریق فرایندی دو مرحله‌ای انجام گیرد. در مرحله نخست تحلیلگر باید طیف وسیعی از گزینه‌های احتمالی را شناسایی کند و در مرحله دوم باید به اصلاح، تغییر، بازسازی و یا خلق گزینه‌هایی بپردازد که جزئیات مشکل خط‌مشی مورد تحلیل را پاسخ دهد. درواقع مرحله اول در اصل یک فرایند جستجو بوده و مرحله

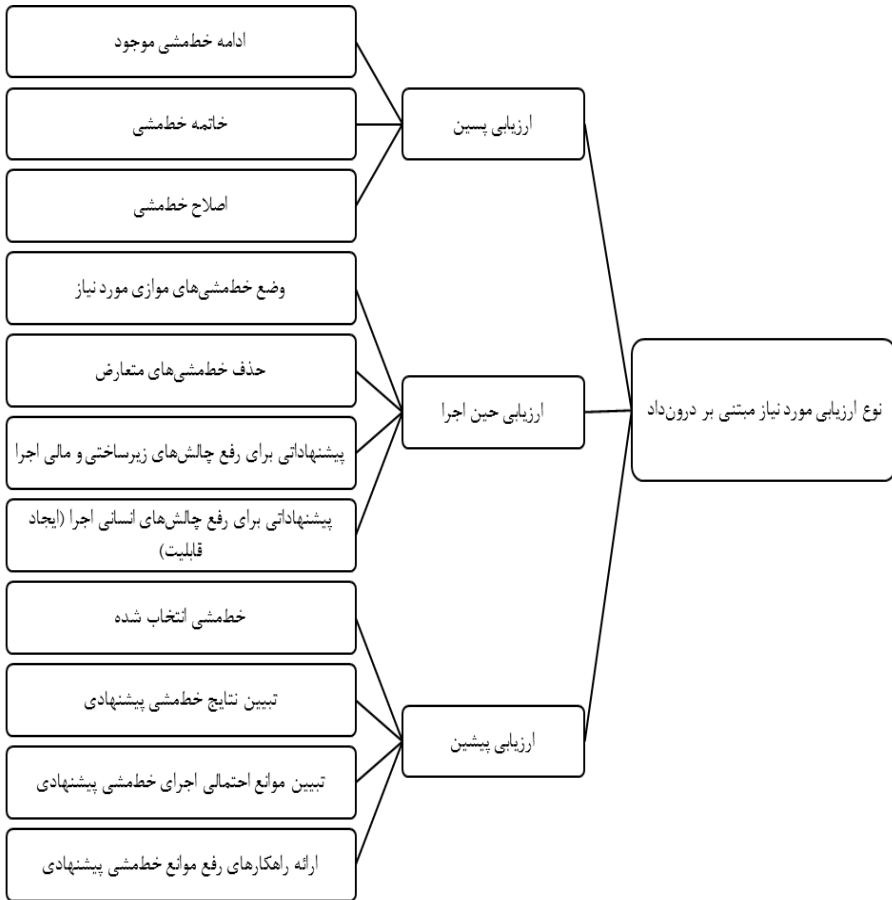
اگر فرایند این نظام در صدد ارزیابی پیشین بوده، برون‌داد این نظام مشتمل بر خط‌مشی انتخاب شده، تبیین نتایج خط‌مشی، و تبیین موانع احتمالی اجرای خط‌مشی و ارائه راهکارهای رفع موانع می‌باشد.

همچنین اگر فرایند نظام خط‌مشی پژوهی به ارزیابی حین اجرای خط‌مشی پرداخته است، پیشنهادهای در خصوص اجرای موفق‌تر خط‌مشی مشتمل بر وضع خط‌مشی‌های موازی مورد نیاز، حذف خط‌مشی‌های متعارض و پیشنهادهای برای رفع چالش‌های انسانی یا زیرساختی یا مالی اجرا ارائه می‌شود.

در نهایت اگر فرایند این نظام بر ارزیابی پسین خط‌مشی متمرکز بوده است، تصمیم به ادامه خط‌مشی ارزیابی شده، اصلاح و تغییر خط‌مشی و یا حذف خط‌مشی می‌توانند جزء برون‌دادهای این نظام باشند. همچنین نتایج حاصل از ارزیابی خط‌مشی باید به صورت گزارش در سطح جامعه منتشر شود تا علاوه بر آگاهی عمومی از نتایج نظام خط‌مشی پژوهی، درس‌آموزی مناسب و به موقع صورت گیرد. گزارش‌های منتشر شده برای اینکه ارزش کافی برای یادگیری و درس‌آموزی داشته باشد، باید بتواند تمام جنبه‌های مهمی که به ذهن خواننده خطور می‌کند را مورد بررسی قرار داده، ایرادات و مشکلات را مطرح، و تا حدودی راه‌حل مشکلات را تشریح کند. لذا مهم‌ترین مواردی که در گزارشات ارزیابی باید منتشر شود عبارتند از: خط‌مشی مورد بررسی، مسئله یا نیازی که خط‌مشی برای رفع آن وضع شده بود، اهدافی که خط‌مشی‌گذاران به دنبال تحقق آن بوده‌اند، خروجی‌ها، پیامدها و اثرات خط‌مشی (خواسته و ناخواسته)، شاخص‌های مورد سنجش و علل انتخاب شاخص‌ها، موفقیت یا شکست خط‌مشی و علل موفقیت یا شکست (خلأها، تعارضات، موازیکاری‌ها و...)، پیشنهاد ادامه، اصلاح یا خاتمه خط‌مشی با ذکر علل.

سفارش خط‌مشی‌گذار یا جامعه، نشان از نیاز به ارزیابی پسین یک خط‌مشی داشته باشد، باید به بررسی خروجی‌ها (نتایج کوتاه‌مدت)، پیامدها (نتایج میان‌مدت)، و اثرات (نتایج بلندمدت) خط‌مشی پرداخته شود و در این بررسی تلاش شود که نتایج خواسته و ناخواسته خط‌مشی و همچنین نتایج مستقیم و غیرمستقیم خط‌مشی احصاء گردد. این نیاز از آنجا شکل می‌گیرد که حتی پس از اجرای یک خط‌مشی، ممکن است این شک باقی بماند که آیا مسئله به درستی شناسایی شده است یا خیر، آیا جنبه مهم مسئله بررسی شده است یا خیر، آیا نتایج خط‌مشی یا پیشنهادهای که به منظور تغییر داده شده‌اند، براساس داده‌های دردسترس اخیر از وضعیت قبلی بهتر بوده‌اند یا خیر (پتون و همکاران، ۲۱۰۳، ص ۳۴۲). به منظور آگاهی از این موضوعات، می‌بایستی ارزیابی پسین خط‌مشی را انجام داد که کارکرد اصلی آن یادگیری و تصمیم برای ادامه، اصلاح یا خاتمه می‌باشد. به صورت کلی ارزیابی پسین خط‌مشی شامل بررسی میزانی که اهداف خط‌مشی محقق می‌شوند می‌باشد که انجام این امر نیازمند موارد ذیل است: گزارش اطلاعات کمی و کیفی که در طول پایش خط‌مشی از اهداف خرد و کلان و معیارهای برنامه استخراج شده است، تصمیم‌گیری درباره اینکه آیا خط‌مشی باید ادامه یابد تا به اهداف برسد، باید اصلاح شود تا به سمت دستیابی به اهداف حرکت کند، یا باید به دلیل بی تأثیری یا نتایج منفی ناخواسته پایان یابد.

خروجی نظام خط‌مشی پژوهی: خروجی نظام خط‌مشی پژوهی با توجه به اینکه فرایند این نظام بر ارزیابی پیشین متمرکز بوده یا بر ارزیابی حین اجرا و یا بر ارزیابی پسین، مطابق با نمودار ۱ به سه دسته تقسیم می‌شود.

نمودار ۱. خروجی نظام خط‌مشی پژوهی (محقق ساخته)

به‌عنوان بازخورد برای اصلاح ورودی یا فرایند سیستم در نظر گرفت؛ تصمیم به دیدن مشکل و مسئله از ابعاد دیگری، تصمیم به استفاده از روش‌های دیگری برای ارزیابی؛ تصمیم به گردآوری داده‌ها از منابع دیگری؛ تصمیم به اندازه‌گیری شاخص‌های دیگری، اصلاح و کاهش بودجه مصرفی به‌عنوان ورودی برای هر نوع ارزیابی، توسعه دانش و مهارت نیروی انسانی مورد نیاز.

بازخورد: برتالانفی پایه‌گذار نظریه سیستم‌ها مطرح می‌کند که بازخورد فرایند دورانی است که در آن بخشی از داده‌های خروجی به‌عنوان اطلاعات به داده‌های ورودی بازخورنده می‌شود و به این ترتیب سیستم را خود کنترل می‌سازد. در نظام خط‌مشی پژوهی با توجه به فرایند و خروجی سیستم و نتایج محیطی گرفته شده، می‌توان موارد زیر را

و پسین و ارائه و انتشار اثربخش آنها به کارفرما یا جامعه (بنا به اقتضاء موضوع) در بخش فرایند نظام، و دریافت و استفاده از بازخوردها برای بهبود ارزیابی‌ها و اصلاح ورودی‌ها در قسمت بازخورد ایفا می‌کند.

متولی نظام خط‌مشی‌پژوهی در پس این نظام و به‌عنوان فعال‌کننده و روشننگهدارنده نظام خط‌مشی‌پژوهی از طریق وضع قوانین و مقررات برای استفاده از نتایج خط‌مشی‌پژوهی توسط خط‌مشی‌گذاران، تقویت و توسعه مراکز خط‌مشی‌پژوهی، مطالبه پاسخگویی از مسببین شکست خط‌مشی‌ها در پی نتایج خط‌مشی‌پژوهی، تلاش برای همراه‌سازی و همکاری سایر ذینفعان با مجریان نظام خط‌مشی‌پژوهی ایفا می‌کند. در واقع اگر متولی حضور فعالی نداشته باشد، این نظام متوقف شده و از نتایج خط‌مشی‌پژوهی کمترین استفاده صورت گرفته و خط‌مشی‌پژوهان مایوس خواهند شد.

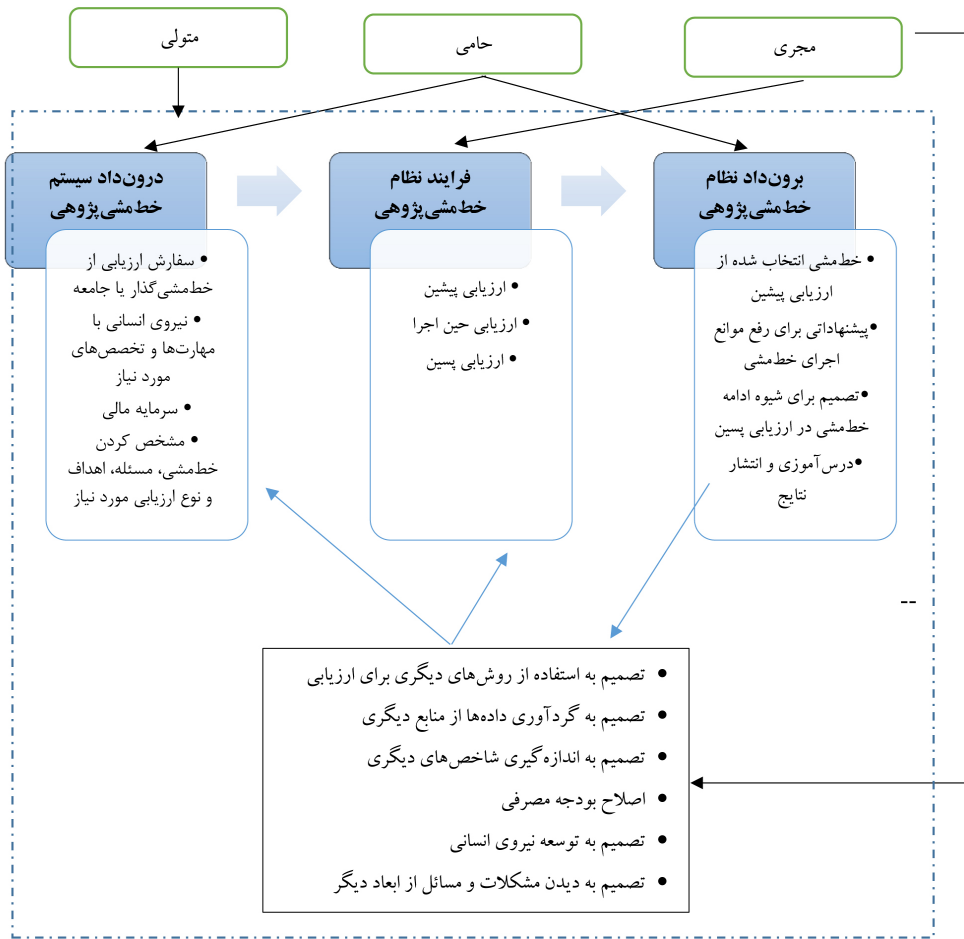
نتیجه‌گیری

خط‌مشی‌پژوهی را می‌توان به‌عنوان یکی از الزامات حکمرانی داده‌محور در نظر گرفت. پژوهش‌های متعددی درخصوص خط‌مشی‌پژوهی صورت گرفته (اصلی‌پور و همکاران، ۱۴۰۰؛ قلیپور و همکاران، ۱۳۹۴، بورچ و هنریچ، ۲۰۱۶)، اما در هیچ یک، خط‌مشی‌پژوهی به‌عنوان یک سیستم با درنظر گرفتن انواع بازیگران این نظام و نقش دقیق هر یک در ارکان اصلی نظام خط‌مشی‌پژوهی یعنی ورودی، فرایند و خروجی مدنظر قرار نداده‌اند. امامی میبیدی و اشتریان (۱۳۹۱) به شناسایی بازیگران رسمی نظام ارزیابی در این پرداختند و مولفه‌های مدل نهادی را برای هر یک تبیین کردند، اما نقش این مؤلفه‌ها در سیستم خط‌مشی‌پژوهی مشخص

بازیگران نظام خط‌مشی‌پژوهی: نقش‌آفرینان اصلی نظام خط‌مشی‌پژوهی را می‌توان در سه دسته حامی، متولی و مجری سیستم قرار داد. منظور از حامی گروهی از بازیگران است که در راس قدرت قرار دارند و از نتایج و خروجی‌های نظام خط‌مشی‌پژوهی پشتیبانی می‌کنند. اگر این دسته از بازیگران، نقش فعالی نداشته باشند، عملکرد این نظام دچار خدشه خواهد شد. منظور از متولی گروهی از بازیگران است که مسئولیت گردش کار و قانونگذاری برای فعال شدن نظام خط‌مشی‌پژوهی، همراه‌سازی مجریان، ظرفیت‌سازی برای فعالیت مجریان، و درنهایت مطالبه پاسخگویی از مسببین شکست خط‌مشی‌ها را دارند و درواقع تسهیل‌گر اصلی عملکرد نظام خط‌مشی‌پژوهی هستند. درنهایت منظور از مجری نظام خط‌مشی‌پژوهی نیز بازیگرانی است که به تدوین استانداردهای ارزیابی پرداخته و ضمن گردآوری داده‌ها و تعیین مقادیر شاخص‌ها، گزارشات خط‌مشی‌پژوهی را تهیه و منتشر می‌کنند که می‌توانند متشکل از انواع اندیشکده‌ها و پژوهشکده‌های خط‌مشی‌پژوهی باشد.

حامی نظام خط‌مشی‌پژوهی در دو بخش درونداد و برونداد در این نظام فعال است و نقش خود را به شکل حمایت معنوی از شکل‌گیری مراکز خط‌مشی‌پژوهی، تامین بخشی از منابع مالی و انسانی مورد نیاز و ارائه سفارش کار به آنها در قسمت درونداد، و استفاده از نتایج ارزیابی‌ها در قسمت برونداد سیستم ایفا می‌کند.

مجری نظام خط‌مشی‌پژوهی در دو بخش فرایند و استفاده از بازخوردها در این نظام فعال است و نقش خود را با تدوین استانداردها و شاخص‌های ارزیابی، گردآوری داده‌های کمی و کیفی، تعیین مقادیر شاخص‌ها، انجام ارزیابی‌های پیشین، حین اجرا

نمودار ۲. نظام خط‌مشی پژوهی (یافته پژوهش)

ضمن تعیین و تحلیل مؤلفه‌های گوناگون نظام خط‌مشی‌پژوهی و تعیین دقیق کارکردهای هر یک، بازیگران این نظام و نقش آنها در فراگرد نظام خط‌مشی‌پژوهی شناسایی شدند و مدل کلی نظام خط‌مشی‌پژوهی به شکل زیر در نظر گرفته شد. براساس یافته‌های پژوهش و مدل استخراج شده، می‌توان گفت نظام خط‌مشی‌پژوهی از ارکان ورودی،

نشده. در این پژوهش تلاش شد که در تکمیل پژوهش‌های پیشین، ارکان و فعالیت‌های اصلی خط‌مشی‌پژوهی در ابعاد اصلی یک سیستم یعنی ورودی، فرایند، خروجی و بازخورد جانمایی شده و نقش بازیگران در پیشبرد این ابعاد مشخص شود. بدین‌منظور با مطالعه اسناد کتابخانه‌ای و مصاحبه با خبرگان اجرایی و دانشگاهی و اندیشکده‌ای،

فرایند، خروجی، بازخورد و بازیگران نظام تشکیل می‌شود. ورودی نظام به‌عنوان هر الزام و نیازی که بدون آنها، خط‌مشی‌پژوهی معنا پیدا نمی‌کند در نظر گرفته می‌شود و شامل منابع مالی و انسانی مورد نیاز، خط‌مشی یا مشکلی که باید تحلیل شود، و درخواست و تقاضایی است که یا از سمت حاکمیت شکل می‌گیرد یا جامعه خواستار آن است. اگر خود مرکز خط‌مشی‌پژوهی به‌صورت فعالانه تصمیم به بررسی یک مسئله یا خط‌مشی داشته باشد، از آنجا که مراکز یا دولتی و ذیل نهادهای حاکمیتی هستند و یا خصوصی و جزء جامعه محسوب می‌شوند، درنهایت به دو بخش حاکمیت و جامعه می‌رسیم.

بخش مرکزی نظام خط‌مشی‌پژوهی، فرایند آن است که سه کارکرد اصلی آن ارزیابی پیشین (شناسایی مسئله، گزینه‌های حل مسئله، تعیین معیارها و ارزیابی و پیشنهاد خط‌مشی مرتبط)، ارزیابی حین اجرا (به‌منظور ارزیابی توافق میان مجریان، ارزیابی درک صحیح مجریان از خط‌مشی و اهمیت آن، ارزیابی تسلط مجریان بر اجرای صحیح، ارزیابی محقق شدن الزامات مالی و انسانی و فناوریانه اجرای خط‌مشی، ارزیابی تعارض خط‌مشی با خط‌مشی‌های موازی وضع شده، و ارزیابی خلأ خط‌مشی و نیاز به رفع خلأ در بسته خط‌مشی مربوطه) و ارزیابی پس از اجرای خط‌مشی (به‌منظور ارزیابی خروجی‌های کوتاه مدت مبتنی بر داده‌های واقعی، ارزیابی پیامدهای مستقیم و غیرمستقیم میان مدت مبتنی بر داده‌های واقعی، و ارزیابی اثرات مستقیم و غیرمستقیم بلندمدت مبتنی بر داده‌های واقعی) در آن در نظر گرفته می‌شود.

چهارمین رکن یک نظام، بازخوردها به درون سیستم است. با توجه استفاده یا عدم استفاده از گزارشاتی که منتشر می‌شود و نتایجی که از اجرای خروجی‌های نظام خط‌مشی‌پژوهی حاصل شده است، سیستم اصلاحاتی در خود انجام می‌دهد. برخی از این اصلاحات به ورودی سیستم مربوط می‌شود و برخی به فرایند سیستم. اصلاح بودجه مصرفی برای هر نوع ارزیابی به مرور زمان، تصمیم به توسعه مهارت‌ها و تخصص‌های دانشی نیروی انسانی از مواردی است که در مرحله ورودی و درونداد نظام مدنظر قرار می‌گیرد. علاوه بر این تصمیم به دیدن مشکل و مسائل از ابعاد دیگری و تغییر نگرش‌ها، تصمیم به استفاده از روش‌های دیگری برای ارزیابی در صورت نامناسب بودن یا ناتوانی در گردآوری داده‌های مورد نیاز و باکیفیت روش‌های قبلی، تصمیم به گردآوری داده‌ها از منابع دیگری در صورتی که منابع قبلی از دقت و صحت کافی برخوردار نبوده‌اند و منجر به

فرایند، خروجی، بازخورد و بازیگران نظام تشکیل می‌شود. ورودی نظام به‌عنوان هر الزام و نیازی که بدون آنها، خط‌مشی‌پژوهی معنا پیدا نمی‌کند در نظر گرفته می‌شود و شامل منابع مالی و انسانی مورد نیاز، خط‌مشی یا مشکلی که باید تحلیل شود، و درخواست و تقاضایی است که یا از سمت حاکمیت شکل می‌گیرد یا جامعه خواستار آن است. اگر خود مرکز خط‌مشی‌پژوهی به‌صورت فعالانه تصمیم به بررسی یک مسئله یا خط‌مشی داشته باشد، از آنجا که مراکز یا دولتی و ذیل نهادهای حاکمیتی هستند و یا خصوصی و جزء جامعه محسوب می‌شوند، درنهایت به دو بخش حاکمیت و جامعه می‌رسیم.

بخش مرکزی نظام خط‌مشی‌پژوهی، فرایند آن است که سه کارکرد اصلی آن ارزیابی پیشین (شناسایی مسئله، گزینه‌های حل مسئله، تعیین معیارها و ارزیابی و پیشنهاد خط‌مشی مرتبط)، ارزیابی حین اجرا (به‌منظور ارزیابی توافق میان مجریان، ارزیابی درک صحیح مجریان از خط‌مشی و اهمیت آن، ارزیابی تسلط مجریان بر اجرای صحیح، ارزیابی محقق شدن الزامات مالی و انسانی و فناوریانه اجرای خط‌مشی، ارزیابی تعارض خط‌مشی با خط‌مشی‌های موازی وضع شده، و ارزیابی خلأ خط‌مشی و نیاز به رفع خلأ در بسته خط‌مشی مربوطه) و ارزیابی پس از اجرای خط‌مشی (به‌منظور ارزیابی خروجی‌های کوتاه مدت مبتنی بر داده‌های واقعی، ارزیابی پیامدهای مستقیم و غیرمستقیم میان مدت مبتنی بر داده‌های واقعی، و ارزیابی اثرات مستقیم و غیرمستقیم بلندمدت مبتنی بر داده‌های واقعی) در آن در نظر گرفته می‌شود.

خروجی یک نظام خط‌مشی بستگی به این دارد که در مرحله فرایند، چه نوع ارزیابی انجام شده باشد. در صورتی که ارزیابی پیشین انجام شده باشد،

برای همراه‌سازی و همکاری سایر ذینفعان با مجریان نظام خط‌مشی‌پژوهی، تقویت و توسعه مراکز خط‌مشی‌پژوهی، و مطالبه پاسخگویی از مسببین شکست خط‌مشی‌ها در پی نتایج خط‌مشی‌پژوهی مقوم کل نظام خط‌مشی‌پژوهی بوده و به شکل‌گیری و ادامه فعالیت آن و افزایش اثربخشی این نظام منجر می‌شود. لذا متولی نقشی پس‌زمینه‌ای برای کل نظام خط‌مشی‌پژوهی دارد و فقدان وجود این بازیگر مهم، به معنای عدم ارتباط صحیح سایر بازیگران و کاهش سطح استفاده از نتایج خط‌مشی‌پژوهی در عمل خواهد شد.

محدودیت‌های تحقیق

با توجه به اینکه این پژوهش یک پژوهش کیفی بوده و از نظرات صاحب‌نظران در آن بهره برده شد، با چند محدودیت در همین زمینه مواجه بود. عدم دسترسی به نظرات تمام خبرگان مورد تقاضا، تنوع نظرات و تناقضاتی که فرایند تجزیه و تحلیل را بسیار پیچیده کرد، منابع مالی محدود که باعث کاهش عمق و دامنه پژوهش شد، و فاصله عملی میان خط‌مشی‌پژوهان و خط‌مشی‌گذاران در کشور و لذا نداشتن تجربه موفق کافی، از جمله محدودیت‌هایی بود که این پژوهش با آنها مواجه بود.

پیشنهاد پژوهش‌های آتی

به‌منظور توسعه نتایج این پژوهش، می‌توان پیشنهادهاتی برای تحقیقات آتی به شرح زیر ارائه داد که به تنوع و عمق پژوهش‌های آتی کمک کرده و به درک بهتری از نظام خط‌مشی‌پژوهی منجر می‌شود:

مطالعه موردی: انجام تحقیقات میدانی در مورد عملکرد نظام‌های خط‌مشی‌پژوهی در کشورهای گوناگون و مقایسه نتایج آن‌ها با یکدیگر.

نتایج نامطلوب در ارزیابی‌ها شده‌اند، و تصمیم به اندازه‌گیری شاخص‌های دیگری در صورت لزوم و به‌منظور بهبود ارزیابی از جمله بازخوردهایی است که به قسمت فرایند نظام خط‌مشی‌پژوهی وارد شده و آن را ارتقاء می‌دهد.

بازیگران نظام خط‌مشی‌پژوهی نقش بسیار مهم و تعیین‌کننده‌ای در اجرایی شدن این نظام و اثربخشی آن دارند. در این مدل سه بازیگر اصلی با عناوین حامی، متولی و مجری در نظر گرفته شده‌اند. حامی به آن دسته از بازیگرانی اطلاق می‌شود که در نقش حکمران بوده و می‌توانند با حمایت‌های معنوی از شکل‌گیری مراکز خط‌مشی‌پژوهی، ارائه سفارش کار به آنها، تامین بخشی از منابع مالی و انسانی مورد نیاز آنها، و نهایتاً استفاده از نتایج منتشر شده توسط مراکز خط‌مشی‌پژوهی در عرصه خط‌مشی‌گذاری به نوعی حامی و پشتیبان این نظام باشند. لذا حامی در دو قسمت درون‌داد و برون‌داد نظام خط‌مشی‌پژوهی می‌تواند نقش خود را ایفا کند و مقوم نظام باشد.

مجری به آن دسته از بازیگران اطلاع می‌شود که دقیقاً نقش خط‌مشی‌پژوه را ایفا می‌کنند. اینها مجری انواع ارزیابی‌ها و انتشار نتایج آنها هستند. بدین منظور مجری، به تدوین استانداردها و شاخص‌های ارزیابی، گردآوری داده‌ها، تعیین مقادیر شاخص‌ها، انجام ارزیابی‌های پیشین و حین اجرا و پسین، و ارائه و انتشار گزارش‌ها به کارفرما یا در سطح جامعه می‌پردازد و در زمان دریافت بازخورد نسبت به انتشار یافته‌ها و اجرای آنها در عمل، اصلاحات لازم را انجام دهد. لذا مجری نقش خود را در قسمتهای فرایند و بازخورد از نظام خط‌مشی‌پژوهی ایفا می‌کند.

متولی نیز به آن دسته از بازیگرانی اطلاق می‌شود که با وضع قوانین و مقررات برای استفاده از نتایج خط‌مشی‌پژوهی توسط خط‌مشی‌گذاران، تلاش

کشور شناسایی کرد و خلاهای کارکردی آنها را یادآور شد. دولت، مجلس شورای اسلامی و شورای عالی انقلاب فرهنگی به‌عنوان حامی اصلی نظام خط‌مشی‌پژوهی می‌توانند نقش آفرینی کنند. مراکز فعال خط‌مشی‌پژوهی، اندیشکده‌ها، پژوهشکده‌ها و دانشگاه‌ها می‌توانند در نقش مجریان اصلی خط‌مشی‌پژوهی باشند. متولی نظام خط‌مشی‌پژوهی نیز می‌تواند نهادی همچون مرکز پژوهش‌های مجلس باشد که با وضع استانداردها و جریانسازی این موضوع در کشور به توسعه کمیت و کیفیت مراکز خط‌مشی‌پژوهی منجر شود.

به‌منظور افزایش اجرای حکمرانی داده‌محور پیشنهاد می‌شود که خط‌مشی‌پژوهی به دلیل ماهیت داده‌محور آن در شناسایی مسائل و تحلیل و ارزشیابی خط‌مشی‌ها مورد توجه حکمرانان قرار گیرد. مرکز پژوهش‌های مجلس باید در این زمینه نقش مؤثر و فعالی را به‌منظور توسعه و جریانسازی مفهوم خط‌مشی‌پژوهی و حمایت از آن در سطح کشور، ایفا کند.

خط‌مشی‌پژوهی اگر به مثابه یک نظام دیده نشود و روابط میان عناصر گوناگون آن مورد توجه قرار نگیرد، با موفقیت و به درستی عمل نخواهد کرد. لذا پیشنهاد می‌شود که این مقوله مهم به‌عنوان یک نظام و دارای عناصر درون‌داد، فرایند (سه گام ارزیابی پیشین، ارزیابی حین اجرا و ارزیابی پسین در چرخه خط‌مشی‌گذاری)، برون‌داد، بازخورد مورد توجه حکمرانان قرار گرفته و از طریق توجه و بهینه‌سازی زیرمولفه‌های هر یک و مبتنی بر داده‌ها و شواهد واقعی و با استفاده از تحلیل عمیق و چندجانبه، در افزایش اثربخشی این نظام تلاش کرده و از خطاها و انحراف مسیر پیشگیری کنند.

یکی از مهم‌ترین عناصر نظام خط‌مشی‌پژوهی،

تحلیل روندهای تاریخی: بررسی تکامل نظام خط‌مشی‌پژوهی در یک دوره زمانی مشخص و شناسایی عوامل مؤثر بر تغییرات.

مشارکت بازیگران: شناسایی دقیق بازیگران حامی، متولی و مجری در کشور و تحلیل نقش، تاثیرگذاری و محدودیت‌های آنها در ارتقاء نظام خط‌مشی‌پژوهی در ایران.

شناسایی چالش‌ها: تحقیق در مورد چالش‌های موجود در نظام خط‌مشی‌پژوهی و پیشنهاد راهکارهایی برای بهبود آن.

ارزیابی خروجی‌ها: انجام پژوهش‌هایی برای ارزیابی تاثیر خروجی‌های نظام خط‌مشی‌پژوهی بر ارتقاء سطح خط‌مشی‌گذاری در کشور.

بررسی نقش مشارکت عمومی: بررسی روش‌های بهبود مشارکت عمومی در فرایند خط‌مشی‌پژوهی و تحلیل تاثیر آن بر اثربخشی این نظام.

فناوری و خط‌مشی‌پژوهی: تحقیق در مورد تاثیر فناوری‌های نوین، مانند هوش مصنوعی و داده‌های کلان، بر فرایند و اثرات نظام خط‌مشی‌پژوهی.

پیشنهادات سیاستی

با توجه به نتایج پژوهش، پیشنهادات زیر به‌منظور تحقق حکمرانی داده‌محور با استفاده از نظام خط‌مشی‌پژوهی ارائه می‌گردد:

سه بازیگر مهم در نظام خط‌مشی‌پژوهی حامی، متولی و مجری هستند. حامی نقش مهمی در ورودی و خروجی نظام داشته و مجری نقش پراهمیتی در فرایند و اخذ بازخورد دارد. متولی نیز نقش مقوم و جریانساز برای کل نظام خط‌مشی‌پژوهی دارد. پیشنهاد می‌شود که با عطف توجه به نقش مهم این سه بازیگر، ارکان اصلی این بازیگران را در

توجه به بازخوردهای آن است. پیشنهاد می‌شود که با عطف توجه به بازخوردهای حاصل از نتایج نظام خط‌مشی پژوهی، در زمان مقتضی، تصمیم به اصلاح روش‌های ارزیابی، یا تغییر منابع گردآوری داده و یا اصلاح و تغییر شاخص‌های مورد ارزیابی گرفته شود تا بتوان به نتایج متقنتری در خط‌مشی‌گذاری دست یافت. مراکز خط‌مشی‌پژوهی و اندیشکده‌ها و مهم‌ترین از همه، مرکز پژوهش‌های مجلس باید با آگاهی و هوشیاری نسبت به این موضوع توجه داشته باشد.

اگر ورودی‌های نظام خط‌مشی‌پژوهی به درستی و به حد کفایت وجود نداشته باشد و وارد سیستم نشود، این نظام به مرور زمان به ایفای نقش صحیح خود نمی‌پردازد. لذا پیشنهاد می‌شود که با مورد توجه قرار دادن ورودی‌های نظام خط‌مشی‌پژوهی مثل سرمایه مالی و انسانی، این ورودی‌ها به موقع و میزان کافی وارد سیستم شوند تا این نظام به درستی کار کند و بتواند به سطح حکمرانی، خدمات مؤثر و به موقع برساند. ورودی‌های این نظام باید توسط دولت، مجلس شورای اسلامی، مرکز پژوهش‌های مجلس و شورای عالی انقلاب فرهنگی به موقع و با کیفیت لازم به این نظام وارد شوند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

تمامی اصول اخلاقی در پژوهش این مقاله رعایت شده‌اند.

حامی مالی

این مقاله حامی مالی ندارد

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسنده این مقاله تعارض منافع ندارد.

منابع

منابع فارسی

- رودسری، محمدحسن. (۱۳۹۴). طراحی الگویی جهت ارزیابی سیاست‌پژوهی، مجلس و راهبرد، (۸۲)۲۲.
- کشت کارجیبی، مهناز؛ اعتباریان، اکبر؛ و قیتانی، البیز. (۱۴۰۰). مدل بکارگیری سیاست‌پژوهی در حوزه سیاست‌گذاری عمومی: مطالعه موردی بخش مسکن. مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی ۱۱(۳۹)، ۲۲۹-۲۰۶.
- هاولت، مایکل؛ رامش، ام؛ و پرل، آنتونی. (۱۳۹۴). مطالعه خطمشی عمومی: چرخه‌های خطمشی زیرنظام‌های خطمشی، ترجمه دکتر عباس منوریان و دکتر ابراهیم گلشن، موسسه کتاب مهربان نشر.
- امامی میبدی، راضیه. (۱۳۹۴). اصول عام ارزیابی نظام‌های ارزیابی سیاست، دوفصلنامه دانش سیاسی، سال یازدهم، پیاپی ۲۱، ۴۵-۶۸.
- امامی میبدی، راضیه؛ و اشترینان، کیومرث. (۱۳۹۱). طراحی نظام ارزیابی سیاست‌های عمومی در جمهوری اسلامی ایران. پژوهشنامه علوم سیاسی، دوره هفتم (شماره ۲).
- امیری فرح آبادی، جعفر؛ ابوالقاسمی، محمد؛ و قهرمانی، محمد. (۱۳۹۵). آسیب‌شناسی فرایند سیاست‌پژوهی در نظام آموزش عالی ایران؛ مطالعه‌ای کیفی. فصلنامه مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، ۸(۴)، ۱۳۹-۱۷۱.
- بابایی، سحر؛ و توکلی، غلامرضا. (۱۳۹۴). تدوین مدل فرایندی سیاستگذاری در سازمان‌های دولتی، فصلنامه سیاستگذاری عمومی، دوره ۱، شماره ۳.
- بابایی، سحر؛ محمدی، اکبر؛ و توکلی، غلامرضا. (۱۴۰۳). قابلیت‌های حکمرانی سازمان‌های دولتی با تحلیل نگرش خیرگان. فصلنامه مطالعات مدیریت راهبردی ۱۵(۵۷)، ۱-۱۹.
- پورعزت، علی اصغر؛ و بابایی، سحر. (۱۴۰۰). خطمشی‌پژوهی: رصد منافع ملی از طریق پژوهش درباره خطمشی عمومی، انتشارات مهرستان.
- حاجیانی، ابراهیم. (۱۳۹۸). تناقض (نمای) ثبات در سیاست‌گذاری با بازبینی مستمر سیاست‌ها. مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی. ۹(۳۱)، ۱۸-۱۵.
- خوبرو، محمدتقی؛ و ابراهیمی، روح الله. (۱۳۹۸). عوامل کلیدی موفقیت در خطمشی‌گذاری بخش خدمات عمومی ایران. مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی ۹(۲۳)، ۲-۲۳.
- قلیپور، رحمت الله؛ علی پور پیجانی، افشین؛ و معادی

References

- Anderson, Chris. (2005). What's The Difference Between Policies And Procedures. Bizmanualz, April4, 13.
- Attarpour, M.R.; Narimani, M.; Elyasi, M. & Mohammadi, A. (2024). Public Procurement Policies to Foster Innovation Development. Foresight and STI Governance (Foresight-Russia till No. 3/2015) 18(1). 33-45.
- Aziz, Syeda Afshan; Habib, Muhammad; Saleem, Qurat ul Ain. (2023). Policymaking process and methods: an institutional analysis. Pakistan journal of international affairs, Vol 6, No. 29.
- Babaei, S., & Tavakoli, G. (2015). A Policy Making process Model for Public Organizations. Iranian Journal of Public Policy, 1(3), 29-53. In Persian)
- Babaei, S., Mohammadi, A., & Tavakoli, G. (2024). Governance capabilities of government organizations by analyzing experts' attitudes. Journal of Strategic Management Studies, 15(57), 1-19.
- Bryce, Herrington J. (2012). Players in the Public Policy Process: Nonprofits as Social Capital and Agents. Palgrave Macmillan New York
- Burch, P., & Heinrich, C. (2016). Mixed methods for policy research and program evaluation, CA: Sage Publication
- Dorta-González, Pablo; Rodríguez-Caro, Alejandro; Dorta-González, María Isabel. (2024). Societal and scientific impact of policy research: A large-scale empirical study of some explanatory factors using Altmetric and Overton, Journal of Informetrics, Volume 18, Issue 3.
- Dunn, William. (2011). Public Policy Analysis, Routledge Publication.
- Fahrenkrog, G., Polt, W., Rago, J., Tubke, A., Zinocker, /k., Arvanitis, S., et al. (2002). RTD Evaluation Toolb ox- assessing the Socio-Economic Impact of RTD-Policies. (Seville, Spain: European Commission.
- Ferris, Tom. (2015). Reflections on the Public Policy Process in Ireland, Journal of Administration. Volume 62, No. 4.
- Franklinos LHV, Parrish R, Burns R, Caffisch A, Mallick B, Rahman T, Routsis V, López AS, Tatem AJ, Trigwell R. (2021). Key opportunities and challenges for the use of big data in migration research and policy. UCL Open Environ.
- Gengran, Liu., Gaofeng, Dong., Qiong, Liu., Menglong, Wang. (2022). Research on economic policy system evaluation methods. SHS web of conferences.
- Ghavifekr, Simin; Hussin, Sufean; Faizal A.Ghani, Muhammad. (2011). The process of Malaysian smart school policy cycle: A Qualitative Analysis. Journal of Research and Reflections in Education, Vol.5, No.2, pp.83-104.
- Ghosh, Ritwick. (2023). Data-driven governance and performances of accountability: critical reflections from US agri-environmental policy. Science As Culture. 33, 70 - 96.
- Hegger, I., Marks, L.K., Janssen, S.W. et al. (2015). Research for Policy (R4P): development of a reflection tool for researchers to improve knowledge utilization. Implementation Scil1, 133
- Howlett, Michael; Ramesh, M. ; Perl, Anthony. (2009). Studying Public Policy: Policy Cycles and Policy Decisions, Oxford University Press, (first Edition).
- Isna, Yuliani., Endang, Larasati., Kismartini, Kismartini., Tri, Yuningsih. (2022). Evidence-based policy: data's use in supporting public policy process.

Interdisciplinary Social Studies.

- Jones, Charles O. (1978). *An Introduction to the Study of Public Policy*, 2nd, Boston, Duxbury, 1978.
- Karami, Hashem, & Karimi, Gholamreza. (2019). A Policy Paper Research: A Research Aimed at Offering Solutions to the Practical Problems of the KRG. *Journal of Garmian University*, 6(5th Conference of Human sciences), 962-972.
- Kim, H. (2018). Horizon scanning in policy research database with a probabilistic topic model. *Technological Forecasting and Social Change*, 146(2), 588-594.
- Mahanti, Rupa. (2021). *Governance Evolution and Basic Concepts*. In *Data Governance and Compliance*. Springer Singapore.
- Nilsen, Per & Cairney, Paul. (2020). Policy implementation research, Chapters, in: Per Nilsen & Sarah A. Birken (ed.), *Handbook on Implementation Science*, chapter 15, pages 368-388, Edward Elgar Publishing.
- Patton, Sawicki, Clark; (2013). *Basic Methods of Policy Analysis and Planning*, Pearson.
- Purdon, Susan; Lessof, Carli; Woodfield, Kandy; Bryson, Caroline; (2001). *Research Methods for Policy Evaluation*, National Centre for Social Research.
- Schalock, Robert L. (2002). *Outcome-Based Evaluation*, Second Edition.
- Singh, Amanvir. (2023). A Theoretical Understanding of Governance and Good Governance. *VIDYA - A Journal of Gujarat University*, 2(1), 39-47.
- Yang, Chao & Su, Jun. (2017). Quantitative Research on Policy Literature, *Journal of Chinese Governance*, Taylor & Francis Journals, vol. 2(4).